

Besluit

Definitief accreditatierapport en -besluit met een positieve beoordeling van de accreditatieaanvraag voor de opleiding Bachelor in de orthopedagogie (professioneel gerichte bachelor) van de HUB-EHSAL

datum	1 Inleiding
18 juli 2012	Bij brief van 14 april 2011 heeft het instellingsbestuur van de HUB-EHSAL te Brussel een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) voor de opleiding Bachelor in de orthopedagogie (professioneel gerichte bachelor). Deze aanvraag is ontvangen op 14 april 2011.
onderwerp	
Ontwerp van accreditatierapport en -besluit (#5136)	
Bijlagen	Na analyse van deze accreditatieaanvraag heeft het dagelijks bestuur van de NVAO in haar vergadering van 4 oktober 2011 besloten dat het visitatierapport niet overtuigend was inzake de basiskwaliteit van de opleiding en dat er derhalve over zou gegaan worden tot het organiseren van een hoorzittingprocedure. De zorgvuldigheidstoetsing die van de analyse deel uitmaakt had enkele knelpunten aan het licht gebracht waaromtrent men de visitatiecommissie en de onderwijsinstelling wilde horen.
2	

De onderwerpen die verdere bevraging vereisten waren:

- de vernieuwde beoordelings- en begeleidingsprocedure voor de bachelorproef;
- de kwaliteit van de bachelorproeven 'nieuwe stijl';
- het aangepaste masterplan op infrastructureel vlak;
- de mate waarin de transitie van kennisgestuurde opleiding naar competentiegerichte opleiding, het gerealiseerde afstudeerniveau borgt.

De hoorzitting ging door op 26 maart 2012 om 10.30u in de gebouwen van de opleiding op de HUB-EHSAL Campus Parnas te Dilbeek.

De opleiding bezorgde ter voorbereiding op 23 maart 2012 aan de NVAO een document met de stand van zaken omtrent:

- De vernieuwde beoordelings- en begeleidingsprocedure en de beoordeling van de bachelorproeven nieuwe stijl;
- Het aangepaste masterplan op infrastructureel vlak;
- Het gebruik van de bibliotheek;
- De mate waarin de transitie van kennisgestuurde opleiding naar competentiegerichte opleiding het gerealiseerde afstudeerniveau borgt;
- De managementcultuur.

Het verslag van de hoorzitting is opgenomen als bijlage 2 van dit besluit

pagina 2 van 21 De accreditatieaanvraag steunt op het visitatierapport van een externe beoordeling uitgevoerd door een visitatiecommissie ingesteld door de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA).

De visitatiecommissie kende de volgende samenstelling:

Voorzitter:

- Romain Hulpia ; onderwijsdeskundige, doctoraat Pedagogische en Psychologische wetenschappen,voormalig adviseur hoger onderwijs in de inspectiedienst, voorzitter doorlichtingscommissies. visitaties en Toetsen Nieuwe Opleidingen bij het NVAO.

Leden:

- Jan Loovers; Domeindeskundige, voormalig instellingsdirecteur en directeur Sociale Studies Hogeschool Windesheim te Zwolle,voorzitter redactieraad vaktijdschrift SoziO-SPH, voorzitter visitatiepanels Netherlands Quality Agency;
- Rudi Bloemen; Domeindeskundige, praktijkwerker met 20 jaar ervaring in de sector, projectleider / coach opbouwwerk bij RIMO Limburg,behaalde bachelordiploma orthopedagogie via het STUWER-programma;
- Jos van Loon; Domeindeskundige, wetenschappelijk vakgroep Orthopedagogiek Universiteit Gent, in de functie van Academisch Consulent.

Secretaris en Projectbegeleider:

- Klara De Wilde, Projectbegeleider ; stafmedewerker VLHORA;
- Walter Melis, Secretaris; medewerker VLHORA.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 28, 29 en 30 oktober 2009. Het visitatierapport dateert van 22 maart 2011.

De NVAO komt tot de volgende vaststellingen:

- De externe beoordeling is opgesteld en onderbouwd overeenkomstig het toepasselijke Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs Vlaanderen van de NVAO en volgens de daarbij behorende beslisregels;
- De visitatiecommissie heeft voor de externe beoordeling het door de VLHORA vastgestelde visitatieprotocol gevolgd;
- De externe beoordeling verschaft inzicht in de samenstelling van de visitatiecommissie;
- De externe beoordeling bevat een onderzoek ten gronde naar de aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat de externe beoordeling over de voorliggende opleiding regelmatig en gedegen tot stand is gekomen.

3 Inhoudelijke overwegingen

De NVAO steunt haar inhoudelijke besluitvorming in hoofdzaak op de onderstaande elementen uit het visitatierapport en de informatie die zij verworven heeft via de hoorzitting die doorging op 26 maart 2012 te Dilbeek.

Doelstellingen

De commissie waardeert dat de opleiding voor haar doelstellingen vertrekt vanuit een welomschreven visie. Het competentieprofiel is opgedeeld in verschillende soorten competenties. De beroepsspecifieke competenties zijn gedefinieerd als „rollen met bijhorende competenties, deelcompetenties en gedragsindicatoren. De commissie meent dat de formulering hiervan nog kan geoptimaliseerd worden. Zij stelt dat de kerncompetenties overeenstemmen met de decretale vereisten.

De commissie waardeert dat de Vlaamse opleidingen een gemeenschappelijk domeinspecifiek referentiekader hebben uitgewerkt en stelt vast dat de doelen van de opleiding niet volledig parallel lopen met dit gezamenlijk referentiekader. Zij raadt aan om die afstemming verder te controleren en accenten te geven. De opleiding streeft wel de competenties na die de commissie in het domeinspecifieke referentiekader toevoegde aan de algemeen beroepsgerichte competenties. Het beroepenveld werd geconsulteerd bij het tot stand komen van het competentieprofiel en stagementoren worden geïnformeerd over de doelstellingen. De commissie meent dat de domeinspecifieke eisen aansluiten bij vakgenoten en het relevante (internationale) beroepenveld.

Programma

De commissie meent dat de opleiding de actuele ontwikkelingen in het programma integreert. De commissie meent te mogen stellen dat de opleiding sterk praktijkgerichtheid is. Er gaat heel wat aandacht naar stages. De opleiding werkt aan een strategie om, naast de traditionele stageplaatsen ook andere stagecontexten te bereiken. Het eindwerk is een werkveldproject. De commissie meent dat de opleiding gericht blijft op de eigen omgeving. Er zijn mogelijkheden om internationale ervaringen op te bouwen maar de internationalisering is nog beperkt. De commissie suggereert om een oplossing voor het bijspijkeren van het Nederlands en de schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid, te ontwerpen.

pagina 4 van 21 De opleiding heeft een competentiegericht curriculum ontwikkeld waarvan de commissie meent het de uitdieping en verfijning van de competenties kan waarborgen. Zij waardeert dat men accenten legt op persoonlijkheidsvorming en vindt de muzisch-agogische aanpak sterk. De commissie stelt vast dat het theoretische kader een reële inbreng inhoudt vanuit de wetenschappelijke disciplines. Een competentieraster verduidelijkt de koppeling competenties aan de opleidingsonderdelen. De commissie waardeert dat onderwerpen zoals gelijkheid, diversiteit en etnische minderheid expliciet onderdeel zijn van het programma maar stelt vast dat de link met de diversiteit van de multi-etnische bevolkingsgroepen in Brussel beperkt is. Zij heeft niet ervaren dat de opleiding „haar aanwezigheid in Brussel ervaart als een unieke kans op de beleving van wereldburgerschap“zoals dat in de opdrachtverklaring is geformuleerd.

De opleiding hanteert het competentieraster als instrument voor de borging van de programmasamenhang. De commissie stelt bovendien vast dat het programma gradueel is opgebouwd met een de reflectiedimensie als een rode draad door dit proces. Leerlijnen evolueren van lector- naar studentgestuurde aanpak. De opbouw van het programma is logisch maar de commissie heeft een lichte twijfel over de balans tussen wetenschappelijke onderbouwing en praktijkgerichtheid. Zij adviseert om aandacht te hebben voor deze balans en suggereert om dit te doen via de leerlijn wetenschappelijke basisvaardigheden doorheen de verschillende studie jaren.

Uit de nota ter voorbereiding van de hoorzitting blijkt dat de balans tussen wetenschappelijke onderbouwing en de praktijkgerichtheid door de docenten besproken is op een vergadering onderwijsvernieuwing. Na analyse van het programma blijkt dat wetenschappelijke onderbouwing gestalte krijgt in de basiswetenschappen en theoretische vakken (74 ECTS) en de integratie van theorie en praktijk bereikt wordt via 84 ECTS van het curriculum. In het vernieuwde competentieprofiel wordt theoretische onderbouwing expliciet benoemd in verschillende competenties en kerndoelen en ook effectief afgetoetst binnen theoretische vakken en integratievakken.

De commissie meent dat de studeerbaarheid van het programma in orde is en de studielast evenwichtig gespreid is. Zij merkt op dat er nood is aan studietijdmeting voor het nieuwe curriculum om een evenwichtige spreiding van de studielast te verzekeren. De opleiding krijgt zicht op studiebelemmerende en -bevorderende factoren via de diversiteitenquête bij studenten.

De associatie heeft een raamreglement waarin de toelatingsvoorwaarden zijn voorgeschreven. De dienst Studentenadministratie behandelt alle toelatingsdossiers. De opleiding heeft gemiddeld 51,3 % TSO; 39,7 % ASO; 6,2 % BSO en 1,9 % KSO studenten. De commissie merkt op dat het werkveld stelt dat er een probleem is met de geschreven taal/schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid. De commissie meent dat het huidige beleid in verband met Nederlands het probleem niet zal oplossen. Zij adviseert om het verbeteren van de taal op te nemen in de onderwijsvernieuwing. De opleiding heeft een procedure voor toekenning van EVK en EVC. Gemiddeld 74 % generatiestudenten behaalt credits voor meer dan driekwart van de studiepunten uit hun jaarprogramma. De commissie meent te mogen stellen dat de vorm en de inhoud van het programma aansluit bij de kwalificaties van de studenten die instromen.

De opleiding bestaat uit 180 studiepunten en voldoet hiermee aan de formele eisen voor een professionele bachelor.

pagina 5 van 21 De commissie stelt vast dat het didactische concept in het verlengde ligt van de doelstellingen en dat er diverse werkvormen worden gebruikt en de verdeling tussen de verschillende werkvormen evenwichtig is. Zij constateerde dat het kennisaanbod didactisch ondersteund wordt door multimediale werkmiddelen en dat de basisstandaard van het schriftelijke studiemateriaal in orde is. De cursussen zijn inhoudelijk degelijk samengesteld, actueel en wetenschappelijk onderbouwd maar sommige cursusteksten zijn derwijze opgebouwd dat ze de studenten in een consultatieve houding laten. Het bleek dat studenten in mindere mate over de cultuur beschikken om op zoek te gaan naar studie-informatie. De commissie adviseert om het gebruik van de bibliotheek en literatuur aan te moedigen. Het is de commissie opgevallen dat de vormgeving van cursussen 'wisselend' is ze adviseert om voor het schriftelijk studiemateriaal een eenvoudige format uit te werken en de toepassing ervan te bewaken. De studenten zijn globaal genomen, tevreden zijn over de didactische werkvormen, het studiemateriaal en de digitale leeromgeving.

In de nota ter voorbereiding van de hoorzitting wordt gesteld dat studenten vanaf de eerste opleidingsfase in het vak wetenschappelijke vaardigheden leren hoe ze wetenschappelijk onderbouwde vakliteratuur kunnen opzoeken en herkennen. Zij maken kennis met de eigen campusbibliotheek en de bibliotheek van Sociale en Pedagogische Wetenschappen aan de KULeuven. Ze leren ook digitale catalogussen te raadplegen en full text artikels op te zoeken. De studenten worden aangemoedigd om ook naar andere bibliotheken te gaan zoals plaatselijke bibliotheken, de centrale HUB-bibliotheek en gespecialiseerde bibliotheken. Voor het schrijven van literaturopdrachten wordt het gebruik van evidence based vakliteratuur gestimuleerd en het correct gebruik van bronnen wordt opgenomen in de evaluatie. Uit de nota blijkt ook dat het aantal geregistreerde individuele ontleningen in 2010 gestegen is met 32% in vergelijking met 2007. De ratio individuele ontleningen/aantal potentiële leners bedraagt 12,90 in 2011 tegenover 5,15 in 2007.

Het onderwijs- en examenreglement beschrijft de algemene principes van de examenregeling. De interne procedure „Planning en organisatie examens“ beschrijft de verschillende stappen met betrekking tot de planning en organisatie van examens. De opleiding wil evolueren van een kennisgerichte toetscultuur naar een competentiegerichte assessmentcultuur. Voor evaluatie gebruikt de opleiding diverse toetsingsvormen. Er is een interne procedure die de kwaliteitsvereisten van evaluatie expliciteert. De commissie waardeert de zorgvuldige procesaanpak bij de beoordeling van de stages. Ondanks diverse acties van de opleiding om de evaluatie van de bachelorproef te verbeteren, meent de commissie dat de aanpak van deze beoordeling eerder zwak blijft. Zij stelt vast dat bij de beoordeling van het eindwerk het proces overgewaardeerd werd en dat de evaluatie – globaal bekeken – niet erg professioneel verliep. De opleiding werkt, binnen een herzien streefkader, aan een objectivering van de beoordeling. Deze anomalie wordt vanaf het academiejaar 2009-2010 bijgestuurd. De commissie heeft kunnen vaststellen dat de proces- en de eindevaluatie in het toetsingsproces goed gedocumenteerd zijn, dat de toetsing op een doeltreffende wijze en op bachelorniveau plaatsvindt en transparant is voor studenten. De commissie adviseert de opleiding om de beoordeling van het eindwerkstuk te objectiveren zoals de opleiding heeft gepland. Uit de hoorzitting blijkt dat er nu wordt gewerkt met 'inschalinglijsten', zodat het voor de beoordelaars en de student duidelijk is waar de lat ligt en waar de student zich bevindt. Alle beoordelaars kennen punten toe op gelijke wijze en op basis van dezelfde criteria. Bij de puntensamenstelling voor de bachelorproef is het zogenaamde 'procespunt', waardoor er vroeger teveel aandacht naar het proces ging, verdwenen.

De personeelsleden hebben een band met het beroepenveld, er is interactie met het werkveld en er zijn mogelijkheden om internationale ervaringen op te doen. De commissie stelt ook vast dat werkveldpartners betrokken zijn bij de onderzoeksprojecten, en dat het afgeronde onderzoek wordt teruggekoppeld naar de opleiding en het werkveld. De commissie meent dat er in de feitelijke taakbelasting niet voldoende tijd is voor deskundigheidsbevordering en deelname aan vormingsactiviteiten en adviseert om ruimte te waarborgen voor structurele professionele vorming waarbij de vorming afgestemd wordt op de deskundigheidsbevordering van het hele team en in lijn wordt gebracht met de onderwijsvernieuwing.

Uit de aanvullende nota voor de hoorzitting blijkt dat de directeur de professionalisering aanstuurt. En er wordt gesteld dat het professionaliseringsbeleid bestaat uit een verplicht en een vrij gedeelte. Het doelstellingenkader van het verplicht gedeelte wordt vastgelegd door de directeur en het opleidingshoofd. Concreet zijn een traject rond Competentieontwikkelen opgestart, verplicht is voor alle docenten, en een traject rond Coachingsvaardigheden in een onderwijscontext, verplicht is voor docenten met een praktijkopdracht. Het vrij aanbod omvat vakinhoudelijke navorming. De aanvragen van vakinhoudelijke navorming worden behandeld door de directeur die ze goed- of afkeurt.

De opleiding heeft 23 lectoren en beschikt over 13,09 VTE en 20 voltijds onderwijsondersteunende personeelsleden. Het aantal studenten was 308. De ratio student/lector is 23,50. De commissie meent dat dit 'riant' is maar stelde vast dat lectoren hun takenpakket als een 'overladen' ervaren en erg hard moeten werken. Zij heeft de indruk dat personeelsleden inefficiënt worden ingezet en meent dat dit anders moet. Zij is overtuigd dat de opleiding met de huidige omkadering de nagestreefde kwaliteit kan bieden en dringt aan op een meer rationele taakverdeling, zodat de gerealiseerde financiële inspanningen ook door het personeel worden ervaren.

Uit de aanvullende nota en de hoorzitting bleek dat de directeur in nauw overleg met het opleidingshoofd de opdrachten toewijst en de taakbelasting bewaakt. Sinds kort is een clustering van taken gerealiseerd waarbij getracht is om de expertise van de docente optimaal te benutten, de versnippering in het takenpakket te verminderen en de spreiding van de taakbelasting over het academiejaraar te optimaliseren. Bovendien kregen 6 docenten structureel ruimte om het nieuwe programma verder te ontwikkelen. De docenten blijken in 2011-2012 duidelijk een vermindering van hun taakbelasting te ervaren.

Er is een duidelijke aanwervingprocedure, een degelijk uitgewerkt onthaalbeleid en een helder systeem van taakinfilling. De commissie stelt vast dat het team jong, gemotiveerd, begeistert, dynamisch en hardwerkend is. De commissie merkt dat in het team een basisdemocratie heerst, maar dat de aansturing ontbreekt. Door de grote vrijheid van handelen zou de afstemming in de verdrukking kunnen komen. De commissie adviseert de opleidingsverantwoordelijke(n) oog te hebben voor de nood aan sturing en coördinatie. De commissie raadt het management aan om zuinig te zijn op de kwaliteit en het enthousiasme van de personeelsleden. Er zijn duidelijke procedures voor functionering en evaluatie. De commissie meent dat het team potentie uitstraalt, en gekwalificeerd en georganiseerd is voor de inhoudelijke en onderwijskundige afhandeling van het opleidingsprogramma.

Uit de hoorzitting bleek dat de visitatie veranderingen teweeg heeft gebracht in het personeelsteam. Uit de visitatie bleek dat er nood was aan meer sturing. Het personeel moest worden overtuigd van de noodzaak van één en ander. Er is veel aandacht besteed aan interne communicatie en taakverdeling. Momenteel wordt het vernieuwde beleid als positief ervaren. Belangrijk daarbij is dat er voor projecten en acties trekkers worden aangeduid die ruimte krijgen in

pagina 7 van 21 hun takenpakket, dat er een uitbreiding van het team is, dat er een nieuwe leidinggevende is aangesteld en dat er een grotere centrale ondersteuning is op verschillende gebieden. Inzake managementcultuur stelt de aanvullende nota dat binnen de opleiding een structureel overleg met het Kernteam en het Onderwijsteam bestaat dat een informatieverstrekken, meningvormende en beleidsvoorbereidende functie heeft. Het kernteam bereidt daarnaast dossiers voor m.b.t. het onderwijscurriculum en speelt een belangrijke coördinerende rol in de uitvoering van de vastgelegde beleidsprioriteiten van de opleiding. De stagecoördinator, de coördinator bachelorproeven, de verantwoordelijke internationalisering en de verantwoordelijke kwaliteitszorg en onderwijsontwikkeling zorgen ervoor dat de uitgetekende beleidslijnen worden opgevolgd en volgen de ontwikkelingen in hun domeinen. Coördinatoren en de verantwoordelijken rapporteren aan het kern- en onderwijsteam, het opleidingshoofd en de directeur.

Voorzieningen

De hogeschool heeft een masterplan voor de huisvesting op middellange termijn. De commissie heeft tijdens de rondgang kunnen vaststellen dat de campus heel wat ruimte en groen biedt. De bezochte leslokalen, de sportinfrastructuur en computerfaciliteiten zijn behoorlijk maar het atelier is niet optimaal/ondermaats, temeer daar de muzisch-agogische vorming door de opleiding als een thema voor profilering wordt benoemd. Ook mist de commissie een observatielokaal. De commissie meent dat de toestand van menige lokalen basaal is. Zij adviseert om de renovatie van bepaalde onderwijsruimtes te versnellen en op korte termijn te realiseren. Zij beveelt ook aan om op korte termijn werk te maken van een analyse van de voor- en nadelen van de huidige inplanting van de campus. De commissie vernam dat de ligging van de campus vlakbij het station de bereikbaarheid niet voor alle studenten vergroot (niettegenstaande aanpassing van de lesuren aan uurregeling treinen). Het aanbod van de bibliotheek is overwegend Nederlandstalig. In het raam van internationalisering is er aandacht voor de toegang tot anderstalige vakliteratuur, en is er een basiscollectie Engelstalige vakliteratuur aangelegd (geen vaktijdschriften). Tijdens de visitatiegesprekken is gesignaleerd dat slechts 60% van de studenten ontlener is. Tijdens de hoorzitting bleek dat de visitatie heeft geleid tot een versnelde uitvoering van het infrastructuureel masterplan. De door de opleiding voorgelegde nota biedt een overzicht van de gerealiseerde en geplande investeringen. De suggestie van de commissie om na te denken over een wijziging van de opleidingslocatie is effectief besproken. Gezien het feit dat de opleiding veel ruimte vereist is beslist om op de huidige locatie te Dilbeek te blijven en er te investeren. Het centrum van Brussel is voor de opleiding niet haalbaar. Toch is de hoofdstad een belangrijk gegeven, omdat Brussel meer en meer 'in the picture' komt als alternatief werkveld naast het pajottenland. Bovendien worden studenten ook geconfronteerd met en voorbereid op de specifieke Brusselse situatie door middel van projectwerkingen in Brussel, een specifiek 'Brusselhoofdstuk' e.d.. De aanwezigheid van veel diverse belangenorganisaties in het Brusselse 'verplicht' de studenten ook om naar de hoofdstad te trekken. Dit alles moet worden gekaderd binnen de Brusselse onderwijsrealiteit waar er nu eenmaal meer Franstalige studenten zijn dan Nederlandstalige. Er zijn een groot aantal allochtonen, die vaak Franstalig onderwijs volgen. Toch erkent de opleiding toenemende diversiteit, ook in het Nederlandstalig onderwijs.

De hogeschool definieert studentenbegeleiding als activiteiten gericht op maximalisatie van de slaagkansen van bekwame en gemotiveerde studenten door laagdrempelige begeleiding. Dit omvat trajectbegeleiding, studiebegeleiding, studentenbegeleiding, initiatieven tot integratie en ombudswerking. De commissie waardeert dat lectoren, naast de traject- en studiebegeleider, meewerken aan een geïntegreerde studiebegeleiding. Het Centrum voor Studentenbegeleiding en -Voorzieningen (CSB&V) behartigt studentenbegeleiding, sociale voorzieningen, de ombudsdienst

pagina 8 van 21 en het campusleven. Het team Studentenbegeleiding adviseert en begeleidt de niet-inhoudelijke problemen. Het zorgt voor psychologische begeleiding, begeleiding van studenten met een functiebeperking of gezondheidsproblemen, vakoverschrijdende studeervaardigheden, exitgesprekken en (her)oriëntering. Het team Sociale Dienst ondersteunt studenten voor wie financiën of de socioculturele afkomst een hinderpaal zijn. De dienst treedt op als bemiddelaar naar andere instanties, helpt bij de zoektocht naar een studentenjob en geschikte huisvesting en geeft informatie omtrent studiefinanciering. De commissie meent dat de studiebegeleiding behoorlijk is maar vraagt om aandacht te hebben voor de afstemming van de diverse soorten begeleiding.

Interne kwaliteitszorg

De opleiding orthopedagogie behaalde een ISO-certificaat voor haar onderwijsprocedures en bijhorende documenten. De commissie heeft vastgesteld dat het continu verbeteren en stimuleren van innovatie gebeurt via een strategie- en werkingsplan. Dat plan bevat de aandachtspunten van de opleiding voor het volgende academiejaar. De aandachtspunten zijn in verifieerbare, meetbare uitkomsten geformuleerd en sluiten aan bij de resultaten van de vorige evaluaties. De opleiding beklemtoont dat zij, naast de geobjectiveerde indicatoren, plaats maakt voor een individuele en subjectieve beleving van kwaliteit. De commissie waardeert dat personeelsleden verplicht worden om systematisch te reflecteren op hun relevante basisprocessen en om aan te tonen hoe zij die borgen. In de opleiding werden verschillende systematische evaluaties met geijkte instrumenten en evaluatieprocedures uitgevoerd. De opleiding beschikt over beperkte conclusies van meetresultaten en indicatoren. De opleiding waarborgt validiteit en betrouwbaarheid van metingen. Op basis van metingen en een vergelijking met andere opleidingen, detecteert zij knelpunten en kansen tot verbetering. Deze bevindingen, de inbreng uit het onderwijsteam en ontwikkelingen in de externe omgeving zijn aanleiding voor het formuleren van nieuwe taakstellingen en streefcijfers voor indicatoren. De commissie heeft kunnen vaststellen dat de opleiding op veel manieren systematisch en periodiek haar kwaliteit toetst.

Verbeteracties starten zowel bottom-up zonder formele omkadering als door formele overlegorganen. De opleiding realiseerde heel wat en heeft dit uitvoerig toegelicht. Het is de commissie duidelijk dat na de vorige visitatie heel wat is rechtgezet. De commissie meent dat er een proces voor kwaliteitsverbetering op gang is getrokken, maar constateert dat niet steeds alle processtappen worden gezet men in het ZER omschrijft. De commissie meent dat de processen niet steeds geordend verlopen, taakstellingen niet steeds worden geprioriteerd en realisaties nog geborgd moeten worden. Zij adviseert om het traject van de verbetercyclus PDCA tot en met de laatste stap af te werken. En beveelt aan om de verbeteractiviteiten op elkaar af te stemmen en prioriteiten vast te leggen in een werkingsplan, met aandacht voor de haalbaarheid.

Personeelsleden zijn betrokken via de coördinatiegroep, het onderwijsteam en de domeingroepen maar stelden dat zij kwaliteitszorg ervaren als „een overweldigend aantal instrumenten en metingen“. Meetgegevens uit de personeelsenquête tonen echter het tegendeel. Studenten zijn op instellingsniveau formeel vertegenwoordigd in diverse raden. Tijdens de visitatie bleek dat studentenvertegenwoordigers moeilijk te vinden zijn. De opleiding (h)erkent het probleem en wil de manier waarop vertegenwoordigers verkozen worden en bereikbaar zijn, verbeteren. De commissie beveelt aan om de keuze en de bereikbaarheid van studentenvertegenwoordigers beter te structureren. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding geen actieve alumniwerking heeft. Er is wel een website voor alumni. Het beroepveld is vertegenwoordigd in de Resonantieraad.

De commissie meent dat de opleiding aansluit bij de beroepspraktijk en dat afgestudeerden de vooropgezette competenties bereiken. De eindwerken die de commissieleden gelezen hebben waren breed opgezet en hadden weinig diepgang. De commissie mist de integratie van theorie en praktijk en de wetenschappelijke reflectie. Zij menen dat de door hun gelezen eindwerken geen afspiegeling zijn van het bachelorniveau. Studenten werken erin naar een oplossing die zij niet onderbouwen. De commissie meent dat de opleiding nog heel wat werk moet verrichten, maar vertrouwt erop dat de geplande herziening van het streefkader/concept van de bachelorproef een beter resultaat zal waarborgen. De commissie adviseert de opleiding om de nieuw gekozen weg voor de bachelorproef (werkveldproject) te realiseren, met het accent op reflectie, gebaseerd op conceptuele kaders.

De opleiding heeft op de hoorzitting de vernieuwde systematiek voor de bachelorproef toegelicht. Vanuit het werkveld komen veel projectaanvragen voor bachelorproeven binnen. Die worden zorgvuldig gescreend (innoverend, wetenschappelijke onderbouwing, voldoende diepgaand, niet enkel praktisch gericht, goede koppeling tussen theorie en praktijk, ...). Door deze zeer kritische screening worden nu meer aanvragen geschrapt. Er wordt zoals hoger beschreven nu gewerkt met inschalinglijsten en het zogenaamde 'procespunt' is verdwenen. De nieuwe methodiek werd ontwikkeld door de docenten zelf en ook het werkveld en de alumni zijn betrokken. De vernieuwde bachelorproef heeft ook zijn weerslag gehad op de vormgeving van het curriculum. Het curriculum is bijgesteld zodat de lessen meer theoretische ankerpunten vertonen. Het nieuwe concept is onmiddellijk en niet gradueel in voege getreden. Er is veel aandacht besteed aan communicatie naar de studenten en begeleiders en er is sterk gefocust op begeleiding van studenten en promotoren. De commissie meent dat de realisaties een goede vooruitgang inhouden voor de binding theorie en praktijk, en voor de beoordeling. Zij suggereert nog om de 6 beroepsrollen ook te betrekken bij de coaching en de beoordeling. De opleiding meent dat dit een goed voorstel is en licht toe dat de rollen nu al aan bod komen bij de screening van de bachelorproefonderwerpen zodat er voldoende spreiding over de verschillende rollen wordt gerealiseerd.

Van de afgestudeerden is 66,1 % tewerkgesteld in de social profit en 16 % in het onderwijs. 21,8 % heeft een coördinerende; 76,4 % een uitvoerende en 1,8 % een beleidsondersteunende functie. De opleiding meet haar onderwijsrendement via de parameters doorstroom, studie-efficiëntie en uitval. Voor elke parameter legde de HUB streefcijfers vast. De commissie apprecieert de wijze waarop men hiermee omgaat, rekening houdend met het feit dat dit in een geflexibiliseerd systeem niet eenvoudig is. De commissie adviseert de opleiding om streefcijfers uit te splitsen naar vooropleiding van de studenten.

Conclusie

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat het eindoordeel van de commissie deugdelijk is gemotiveerd. De NVAO kan zich dan ook aansluiten bij de bevindingen en overwegingen voor alle facetten en onderwerpen, zoals verwoord in het visitatierapport. De eindconclusie uit het visitatierapport wordt gevolgd.

pagina 10 van 21 **4 Oordelen visitatiecommissie**

De tabel geeft per onderwerp en per facet het oordeel van de visitatiecommissie weer.

ONDERWERP	ORDEEL	FACET	ORDEEL
1 Doelstellingen opleiding	voldoende	1.1 niveau en oriëntatie	V
		1.2 domeinspecifiek referentiekader	V
2 Programma	voldoende	2.1 eisen gerichtheid	V
		2.2 relatie doelstellingen - programma	V
		2.3 samenhang programma	V
		2.4 studielast	V
		2.5 toelatingsvoorwaarden	V
		2.6 studieomvang	V
		2.7 afstemming vormgeving - inhoud	V
		2.8 beoordeling en toetsing	V
		2.9 masterproef	nvt
		3 Inzet van personeel	voldoende
3.2 kwantiteit	G		
3.3 kwaliteit	V		
4 Voorzieningen	voldoende	4.1 materiële voorzieningen	V
		4.2 studiebegeleiding	G
5 Interne kwaliteitszorg	voldoende	5.1 evaluatie resultaten	V
		5.2 maatregelen tot verbetering	V
		5.3 betrokkenheid	V
6 Resultaten	voldoende	6.1 gerealiseerd niveau	V
		6.2 onderwijsrendement	V

Eindoordeel visitatiecommissie: positief

De onderstaande tabel geeft per onderwerp het globaal oordeel van de NVAO weer.

ONDERWERP	OORDEEL
1 Doelstellingen	voldoende
2 Programma	voldoende
3 Inzet personeel	voldoende
4 Voorzieningen	voldoende
5 Interne kwaliteitszorg	voldoende
6 Resultaten	voldoende

Eindoordeel NVAO: positief

6 Besluit¹

betreffende de accreditatie van de Bachelor in de orthopedagogie (professioneel gerichte bachelor) van de HUB-EHSAL.

De NVAO,
Na beraadslaging,
Besluit:

Met toepassing van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, wordt het accreditatierapport en –besluit met positief eindoordeel voor de opleiding Bachelor in de orthopedagogie (professioneel gerichte bachelor) van de HUB-EHSAL goedgekeurd en wordt de opleiding geaccrediteerd. Het betreft een opleiding zonder afstudeerrichtingen die te Dilbeek wordt georganiseerd .

De in het eerste lid bedoelde accreditatie geldt vanaf de aanvang van het academiejaar 2012-2013 tot en met het einde van het academiejaar 2019-2020.

Den Haag, 18 juli 2012

Voor de NVAO

Lucien Bollaert
(bestuurder NVAO)

---

¹ Conform de bepalingen vermeld in de handleiding accreditatie kan een instelling opmerkingen en bezwaren formuleren op het ontwerp van accreditatierapport. De instelling heeft geen opmerkingen en/of bezwaren geformuleerd op het ontwerp van accreditatierapport.

pagina 12 van 21 **Bijlage 1 – Gegevens opleiding**

– naam instelling	HUB-EHSAL
– adres instelling	Stormstraat,2,1000 Brussel
– aard instelling	ambtshalve geregistreerd
– graad, kwalificatie	Bachelor in de orthopedagogie
– specificatie	geen
– niveau en oriëntatie	professioneel gerichte bachelor
– studieomvang	180 studiepunten
– opleidingsvarianten	geen
– vestiging opleiding	Dilbeek
– onderwijstaal	Nederlands
– studiegebied	Sociaal-agogisch werk

PROCES-VERBAAL HOORZITTING	
OPLEIDING	Bachelor in de orthopedagogie (# 5136)
INSTELLING	HUB-EHSAL

Gelet op artikel 59bis van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen;

Gelet op de NVAO-leidraad betreffende de uitvoering van de procedure als bedoeld in artikel 59bis van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen;

Gelet op de NVAO-handleiding accreditatie Vlaamse Gemeenschap;

Gelet op het Visitatierapport "Orthopedagogie" van 22 maart 2011;

Gelet op de aanvraag tot accreditatie voor de opleiding Bachelor in de orthopedagogie van HUB-EHSAL van 14 april 2011;

Gelet op de hoorzitting van 26 maart 2012, waarvan het verslag is toegevoegd als bijlage bij dit proces-verbaal;

Gelet op de beraadslagingen van de NVAO-hoorzittingcommissie van 26 juni 2012;

Overweegt het NVAO-bestuur in zitting van 26 juni 2012 als volgt:

Uit het visitatierapport blijkt dat de opleiding ten tijde van de visitatie nog in omvorming was. Het is de NVAO opgevallen dat het rapport met betrekking tot de opleiding, veelal omwille van het nog lopende omvormingsproces, belangrijke kritiekpunten omvat inzake personeel, competentiegericht leren, bachelorproef, infrastructuur, e.d. Bijgevoegd verslag van de hoorzitting somt de voornaamste knelpunten per thema helder op. Toch heeft de visitatiecommissie expliciet haar vertrouwen in de opleiding laten blijken en een gunstig eindoordeel geformuleerd.

De NVAO meende dat het, in het kader van het nemen van een gefundeerde accreditatiebeslissing, noodzakelijk was om dit vertrouwen te toetsen aan de huidige realiteit door middel van een hoorzitting.

pagina 14 van 21 Op die manier zou kunnen worden nagegaan of het vertrouwen dat de commissie in de opleiding heeft gesteld effectief gerechtvaardigd was.

In casu is duidelijk gebleken dat het visitatierapport en de daarin vervatte kritische signalen goed zijn opgevangen door de opleiding. Ter hoorzitting is een verderzetting van de lopende initiatieven en een reeks van kordate veranderingen voorgesteld:

- Voor projecten en acties worden onder het personeel blijkbaar steeds trekkers aangeduid die ruimte krijgen in hun takenpakket om bepaalde zaken op te volgen; dit vermijdt een versnippering van taken en laat toe om een expertise op te bouwen rond de toegewezen kerntaken.
- Het opleidingsteam is naar verluidt uitgebreid; er is ook een nieuwe leidinggevende aangesteld.
- Er is een grotere centrale ondersteuning voor de opleiding en zijn team op verschillende gebieden.
- Een nieuw bachelorproefconcept, dat door de docenten zelf werd ontwikkeld met betrokkenheid vanuit het werkveld/de alumni, is ondertussen kennelijk van kracht en vertoont o.a. de volgende kenmerken: (i) grondige screening van de bachelorproefvoorstellen, (ii) werken met inschalingslijsten, zodat de beoordelaars punten toekennen op gelijke wijze en op basis van dezelfde criteria, (iii) bij de puntensamenstelling voor de bachelorproef is het zogenaamde 'procespunt', waar vroeger teveel aandacht aan werd besteed, afgeschaft; (iv) er wordt sterk gefocust op begeleiding van studenten en promotoren; (v) er wordt gezorgd voor een voldoende spreiding van de bachelorproefonderwerpen over de verschillende beroepsrollen.
- Samen met de bachelorproef is naar verluidt prioritair ook het curriculum bijgesteld, opdat de lessen meer theoretische ankerpunten zouden vertonen.
- Er is kennelijk bewust gekozen voor de huidige locatie te Dilbeek, mits grondige investeringen. Het infrastructureel masterplan wordt dan ook versneld uitgevoerd. Heel wat investeringen zijn reeds gerealiseerd.
- Het bibliotheekgebruik is ten gevolge van een aangepast en stimulerend beleid ter zake toegenomen.
- Er is naar verluidt werk gemaakt van een duidelijke en degelijke vertaalslag van de competenties en een heldere toelichting van één en ander ten behoeve van de studenten. Zo is een profiel ontstaan van zestien competenties. Elke competentie wordt omschreven door middel van honderd kernwoorden; de gezamenlijk geformuleerde domeinspecifieke

pagina 15 van 21 leerresultaten worden op die wijze vertaald naar de specificiteit van de opleiding en haar curriculum.

De NVAO meent dat het actuele beeld dat tijdens de hoorzitting van de opleiding is geschetst, in overeenstemming is met het vertrouwen dat de visitatiecommissie ten tijde van de visitatie in de opleiding heeft gesteld.

Op grond van de bovenstaande overwegingen **besluit** het NVAO-bestuur dan ook als volgt:

De accreditatieprocedure voor de opleiding Bachelor in de orthopedagogie van HUB-EHSAL kan, met inachtnaam van de resultaten van de hoorzittingprocedure zoals beschreven in dit proces-verbaal, worden vervolgd zonder bijkomende aanvullende visitatiehandelingen.

BIJLAGE

Verslag hoorzitting van 26 maart 2012

**NEDERLANDS-VLAAMSE
ACCREDITATIEORGANISATIE
verslag hoorzitting**

OPLEIDING

Bachelor in de orthopedagogie (# 5136)

INSTELLING

HUB-EHSAL

HOORZITTING

26 maart 2012 (10.30u.)
HUB-EHSAL
Campus Parnas
Stationsstraat 301
1700 Dilbeek

AANWEZIGEN

Hoorzittingcommissie

Bollaert, L.
Dittrich, K. – voorzitter

Ondersteuning Hoorzittingcommissie

Baeyens, J.
Mortier, B. – secretaris

Visitatiecommissie

Hulpia, R. – voorzitter.
Loovers, J.

Evaluatieorgaan

De Wilde, K.

Instelling

De Ganseman, N.

Duthoy, L.

Garré, P.

Parys, H.

Sas, M.

Stevens, A.

Vos, E.

Inleiding

Het visitatierapport dat aan de NVAO is gepresenteerd schetst het beeld van een opleiding in omvorming. De visitatiecommissie merkte enkele belangrijke knelpunten op, o.a. op het vlak van infrastructuur, het concept van de masterproef, ..., maar oordeelde desalniettemin finaal positief over de opleiding op basis van de door de commissie vastgestelde goede wil en het enthousiasme onder het personeel om 'er voor te gaan'.

De NVAO acht het aangewezen om in het kader van de hoorzitting enige toelichting te krijgen vanwege de visitatiecommissie omtrent enkele van haar bevindingen en oordelen. Daarenboven is het wenselijk te vernemen op welke wijze de instelling met het visitatierapport en zijn opmerkingen en aanbevelingen aan de slag is gegaan. In dit licht wenst de NVAO na te gaan of het vertrouwen dat de commissie in de opleiding heeft gesteld op vandaag in redelijkheid als gerechtvaardigd kan worden beschouwd.

Voorstelling delegaties

De aanwezige delegaties worden kort voorgesteld.

Effecten die het visitatierapport heeft teweeggebracht**Algemeen**

HUB-EHSAL Het visitatierapport is ervaren als een aanzet om te veranderen. Er waren heel wat initiatieven lopende (ten tijde van de visitatie was de 'derde opleidingsfase' net aangevat), maar het rapport heeft de noodzaak ervan bevestigd en een extra dynamiek teweeggebracht om te werken aan de kwaliteit van de opleiding en om te durven veranderen en innoverend te denken.

Daardoor zijn de lopende of op stapel staande projecten versneld uitgewerkt en geïmplementeerd.

Personeel

HUB-EHSAL Het resultaat van de visitatie heeft ook veranderingen teweeggebracht in het personeelsteam. Uit de visitatie bleek dat er nood was aan meer sturing. Het personeel moest worden overtuigd van de noodzaak van één en ander. Lopende het proces is veel aandacht besteed aan interne communicatie en taakverdeling. Uiteindelijk wordt op vandaag het vernieuwde beleid als positief ervaren, niet in het minst omwille van de volgende pluspunten:

- voor projecten en acties worden trekkers aangeduid die ruimte krijgen in hun takenpakket om bepaalde zaken op te volgen; dit vermijdt een versnippering van taken en laat toe om een expertise op te bouwen rond de toegewezen kerntaken;
- een uitbreiding van het team;
- de aanstelling van een nieuwe leidinggevende;
- een grotere centrale ondersteuning op verschillende gebieden.

De visitatiecommissie moest vaststellen dat het principe van het 'competentiegericht leren' nog niet tot uiting kwam in de bachelorproef. De nieuw uitgewerkte methodiek zou pas het jaar na de visitatie geïmplementeerd worden.

De visitatiecommissie heeft zowel de kwaliteit van de bachelorproeven bekeken, alsook de kwaliteit van de beoordelingen ervan. Inzake beoordelingen viel het de commissie op dat deze hoofdzakelijk gericht waren op processen. Deze gerichtheid op processen is best nuttig, maar mag niet overheersend zijn. De competentiegerichtheid mag niet uit het oog worden verloren. Op het einde moet duidelijk zijn wat men aan competenties heeft bereikt.

HUB-EHSAL De nieuwe plannen omtrent de bachelorproef hadden inderdaad pas uitwerking met ingang van het academiejaar 2010-2011. In die zin is de timing van de visitatie ongelukkig te noemen; er was nog geen output.

De opleiding licht aan de hand van een nota de vernieuwde systematiek toe.

Vanuit het werkveld komen veel projectaanvragen voor bachelorproeven binnen. Die worden zorgvuldig gescreend (innoverend, wetenschappelijke onderbouwing, voldoende diepgaand, niet enkel praktisch gericht, goede koppeling tussen theorie en praktijk, ...). Omwille van de zeer grondige en kritische screening worden nu meer aanvragen geschraapt.

Er wordt gewerkt met inschalingslijsten, zodat het voor de beoordelaars en de student duidelijk is waar de lat ligt en waar de student zich bevindt. Alle beoordelaars kennen punten toe op gelijke wijze en op basis van dezelfde criteria.

Bij de puntensamenstelling voor de bachelorproef is het zogenaamde 'procespunt' verdwenen; daar ging vroeger inderdaad teveel aandacht naar.

De nieuwe methodiek werd ontwikkeld door de docenten zelf, hetgeen ook mogelijkheden biedt om feedback te realiseren. Ook het werkveld/de alumni (resonantieraad) werd(en) betrokken. Eerst is aangevat met het uittekenen van de krijtlijnen van het nieuwe concept. Op basis daarvan zijn dan gesprekken opgestart met het werkveld/alumni.

De vernieuwde bachelorproefmethodiek heeft ook zijn weerslag gehad op de vormgeving van het curriculum. De bachelorproef wordt (samen met de stage) beschouwd als het sluitstuk van de opleiding, waarbij de studenten datgene wat ze hebben geleerd moeten kunnen toepassen en theoretisch kaderen. Samen met de bachelorproef is prioritair ook het curriculum bijgesteld, opdat de lessen meer theoretische ankerpunten zouden vertonen.

Het nieuwe bachelorproefconcept is onmiddellijk (en dus niet gradueel) in voege getreden. Daarbij is veel aandacht besteed aan communicatie naar de studenten en begeleiders toe. Er is sterk gefocust op begeleiding van studenten en promotoren. Reeds in april/mei van het tweede jaar is een startsessie georganiseerd omtrent het nieuwe concept van de bachelorproef. In september is die sessie herhaald en verdiept.

De visitatiecommissie meent dat de realisaties een goede vooruitgang zijn, in hoofdzaak voor wat betreft de binding tussen theorie en praktijk en voor wat betreft de beoordeling van de proeven. De commissie suggereert nog om de zes beroepsrollen ook te betrekken bij de coaching en de beoordeling van de bachelorproef zodat de student ook kan nagaan welke rol hij nu speelt.

De opleiding meent dat dit een goed voorstel is. De rollen komen nu al aan bod bij de screening van de bachelorproefonderwerpen opdat er voldoende spreiding is over de verschillende rollen heen.

Infrastructuur

Algemeen

HUB-EHSAL

De visitatie heeft geleid tot een versnelde uitvoering van het infrastructureel masterplan. De door de opleiding voorgelegde nota biedt een overzicht van de gerealiseerde en geplande investeringen.

De suggestie van de visitatiecommissie om na te denken over een wijziging van de opleidingslocatie is effectief besproken. Uitgaande van het feit dat voor de opleiding veel ruimte nodig is (sportzalen, buitenruimte) is beslist om (1) te blijven op de huidige locatie te Dilbeek én (2) te investeren.

Het centrum van Brussel zou voor de opleiding niet haalbaar zijn. Toch is de hoofdstad een belangrijk aandachtspunt binnen de opleiding:

- een niet onbelangrijk aantal stageplaatsen bevinden zich in het Pajottenland, maar Brussel komt meer en meer 'in the picture' als alternatief werkveld;
- studenten worden ook geconfronteerd met en voorbereid op de specifieke Brusselse (werk)situatie door middel van diverse projectwerkingen in Brussel, een specifiek 'Brusselhoofdstuk' in bepaalde cursussen e.d.;
- de aanwezigheid van veel diverse belangenorganisaties in het Brusselse 'verplicht' de studenten om naar de hoofdstad te trekken.

Eén en ander moet ook worden gekaderd binnen de onderwijsrealiteit in Brussel. Brussel telt nu eenmaal meer Franstalige leerlingen/studenten dan Nederlandstalige. Er zijn een groot aantal allochtonen, die vaak Franstalig secundair onderwijs volgen. Franstaligen volgen ook veelal Franstalig hoger onderwijs en kunnen moeilijk worden aangetrokken. Toch erkent de opleiding toenemende diversiteit, ook in het Nederlandstalig onderwijs.

Bibliotheek

HUB-EHSAL

De opleiding verwijst naar de voorgelegde notitie.

Het gebruik van de bibliotheek is de laatste jaren merkbaar gestegen.

Studenten worden niet enkel gestimuleerd, maar ook verplicht om de bibliotheek te raadplegen. Al vanaf het eerste jaar worden de studenten geconfronteerd met het gebruik van de bibliotheek. In het vak 'Wetenschappelijke vaardigheden' leren zij hoe ze goede literatuur moeten opsporen en herkennen, hoe e-bronnen moeten worden geraadpleegd e.d. Er wordt ook een bezoek georganiseerd aan de bibliotheek van de K.U. Leuven. De kritische verwerking van bronnen is een punt van aandacht in alle vakken. Er is ook een specifiek beleid uitgewerkt rond plagiaat.

HUB-EHSAL Er is werk gemaakt van:

- een duidelijke en degelijke vertaalslag van de competenties;
- een heldere toelichting voor de studenten.

Zo is een profiel ontstaan van zestien competenties. Elke competentie wordt omschreven door middel van honderd kernwoorden. De opleiding stopt dus niet bij de gezamenlijk met de andere otho-opleidingen (OOO) geformuleerde domeinspecifieke leerresultaten, maar vertaalt deze naar de specificiteit van de opleiding en haar curriculum.

Slotbeschouwing door de visitatiecommissie

De commissie heeft ter hoorzitting vernomen dat de opleiding vele stappen heeft gezet. Al deze inspanning moeten veel moeite hebben gekost.

Op het eerste gezicht heeft de visitatie gunstige effecten gehad op drie voorname punten:

- de bachelorproef,
- de interne organisatie, en
- het omgaan met competenties.

De opleiding is terecht gehecht aan haar eigenheid. Ze heeft het recht om anders te zijn. Ze doet dit het best door enerzijds te voldoen aan de algemene verwachtingen die gelden voor een bachelopleiding orthopedagogie, en anderzijds unieke accenten te leggen, waarmee tegemoet wordt gekomen aan de specifieke noden van het werkveld.

Het 'Overleg Opleidingen Orthopedagogie' (OOO), een gemeenschappelijk overlegplatform voor de opleidingen orthopedagogie, kan worden beschouwd als een uitstekend voorbeeld ('good practice') van samenwerking voor andere hogeronderwijsopleidingen.

Afsluiting

Van de hoorzitting wordt een beknopt verslag opgemaakt, dat voor commentaar – gewoonlijk binnen een termijn van twee weken na de hoorzitting – aan de partijen wordt voorgelegd.

Het dossier zal vervolgens worden besproken in de schoot van het NVAO-bestuur. De besluitvorming krijgt de vorm van een proces-verbaal. Het is de bedoeling om deze besluitvorming af te ronden binnen een termijn van één maand na de hoorzitting.